

Iniciar i sostenir pràctiques de docència compartida a les aules

Teresa Huguet, Laia Lázaro

La docència compartida (DC) esdevé una estratègia potent per l'aprenentatge entre docents i per la millora professional i de l'acció educativa en el centre, com també de l'atenció a la diversitat de l'alumnat. El present article s'adreça als equips directius que vulguin començar a implementar pràctiques de DC al seu centre. S'hi aporten idees sobre com es poden iniciar aquestes pràctiques, s'hi aclareixen alguns dubtes i malentesos sobre el que implica la DC per al centre educatiu i s'hi aporten estratègies i criteris organitzatius per afavorir una pràctica DC sostenible.

▣ **PARAULES CLAU:** docència compartida, pràctica educativa, organització, recursos, col·laboració docent, millora professional, treball col·laboratiu, atenció a la diversitat.

Escola Pere Calders de Polinyà

Docència compartida i col·laborativa. Cinquè de primària

EN LA PRÀCTICA

Coordinació de l'equip docent

P

Aquest any hem començat a practicar la docència compartida en algunes classes de l'escola. M'agrada perquè aprenc de la companya i podem oferir ajuda i suport a tots els alumnes. (Laura, mestra de cinquè d'educació primària)

Docència compartida a l'ensenyament obligatori

La docència compartida (DC) consisteix en el treball deliberat de col·laboració entre dos o més docents en una mateixa aula. En aquest aspecte, la paraula *docent* és entesa en un sentit ampli com a

EN LA PRÀCTICA

La docència compartida (DC) consisteix en el treball deliberat de col·laboració entre dos o més docents en una mateixa aula

educador adult: mestre tutor, mestre especialista, vetllador, familiar i/o voluntari.

En la seva forma més complexa, la col·laboració s'estén al llarg de tot el procés de disseny i planificació, execució, reflexió i avaluació, amb l'objectiu comú de desenvolupar pràctiques educatives eficaces per a tot l'alumnat d'un mateix grup, com també de generar espais de desenvolupament professional per al professorat implicat.

En tant que col·laboració docent, la DC pot ser entesa des de dues vessants: com

Organització de recursos. Primer de primària

a mecanisme de formació del professorat (Duran i Miquel, 2006) i per poder atendre millor la diversitat de l'alumnat:

- > *Com a mecanisme d'atenció a l'alumnat* (Duran i Miquel, 2006; Huguet, 2006 i 2009), fa possible que l'ajut estigui a disposició de tot l'alumnat i que es pugui atendre la diversitat de necessitats dins la mateixa aula. Facilita l'avaluació i la compartició de les necessitats dels infants i la decisió més ràpida sobre quin és el tipus de suport més adient en cada moment.
- > *Com a mecanisme d'aprenentatge entre professors*, la DC ofereix la possibilitat de compartir i d'elaborar metodologies de treball i/o materials nous, aprendre l'un de l'altre tot compartint diferents estils d'ensenyament, de relació amb l'alumnat i maneres de gestionar el grup, compartir l'avaluació i el seguiment dels nois i noies des d'una perspectiva més educativa i psicopedagògica i oferir-se suport mutu davant de les dificultats, la qual cosa afavorirà una gestió i un clima de l'aula millors.

Iniciar pràctiques de DC en un centre educatiu

La DC com a motor de canvi i aprenentatge a les classes. El centre que aprèn

Realitzar pràctiques de DC a les aules és necessari pels diversos motius que hem

explicat anteriorment, però cal que el centre garanteixi que aquest tipus de docència realment es duu a terme de manera col·laborativa. Les pràctiques aïllades en una aula i el fet que tots dos mestres hi mostrin un grau alt de motivació són interessants, però, per tal que siguin realment sostenibles i que representin un motor de canvi i de millora, cal que la institució que les acull –l'escola o l'institut– se'n faci responsable i les impulsi globalment a nivell de centre.

La dificultat no rau tant a iniciar aquestes pràctiques de manera aïllada o puntual parcial, sinó sostenir-les, millorar-les i convertir-les en motor d'autoaprenentatge i de desenvolupament professional, tant pel que fa a l'ús de metodologies més adequades i innovadores com a la capacitat de proporcionar una atenció millor a la diversitat i una personalització més elevada de l'ensenyament.

En el quadre destaquem algunes accions útils per iniciar pràctiques d'aquest tipus,

La dificultat no rau tant a iniciar aquestes pràctiques de manera aïllada o puntual parcial, sinó sostenir-les, millorar-les i convertir-les en motor d'autoaprenentatge i de desenvolupament professional

ALGUNES ACCIONS ÚTILS PER INICIAR PRÀCTIQUES DE DOCÈNCIA COMPARTIDA

- > Acompanyar els inicis del procés amb alguna formació o assessorament, o amb l'acompanyament d'algun ensenyant més expert en el tema.
- > Promoure sessions de sensibilització a tot el claustre a fi de generar una cultura compartida sobre què és el que ens disposem a fer, per què ho volem fer i garantir algunes condicions bàsiques i necessàries perquè aquestes pràctiques siguin reeixides.
- > Tenir en compte que cal planificar les sessions de DC i acordar els diferents elements del procés d'ensenyament-aprenentatge (objectius, continguts i competències, activitats, distribució de rols i funcions, avaluació, eines, etc.).
- > Començar simultàniament en diverses classes per tal que les mestres i els mestres implicats puguin compartir els dubtes, les propostes i els problemes que hi vagin trobant. Es pot començar a poc a poc, fent una hora a cada classe durant el primer any i després, a mesura que n'anem aprenent i ens sentim més segurs, augmentem les hores de DC.
- > Afavorir parelles de docents en les quals un és més expert en un àmbit o en un contingut determinat del currículum i/o té més experiència en DC.
- > Organitzar els suports escollint docents que coneguin el currículum del nivell en el qual faran DC i que coneguin també els nois i noies del grup perquè comparteixen unes altres classes amb ells. D'aquesta manera poden fer intervencions més pertinents i ajustades a les diverses necessitats de l'alumnat i veure millor el sentit i els avantatges d'aplicar-hi aquestes pràctiques.
- > Cal que el centre planifiqui moments de treball en equip de cicle i/o en la comissió d'atenció a la diversitat per parlar sobre com estan funcionant aquestes sessions, per compartir les eines que s'utilitzen en les diferents fases de la DC (planificació, execució i avaluació), les programacions, els materials, etc.

les quals les hem obtingudes a partir de les experiències dutes a terme en diferents centres.

Un cop iniciat aquest procés, sorgiran necessitats formatives que es poden re-

soldre en formacions externes o dins del mateix centre. Les persones que hagin rebut la formació específica poden esdevenir les coordinadores (formatives) per tal de desenvolupar la formació al centre i ser les responsables de supervisar els

projectes que se'n derivin, orientar en cas de dubtes i vetllar pel compliment dels acords presos.

D'aquesta manera s'afavoreixen les dinàmiques de confiança i de corresponsabilitat, punts clau per a la DC. Aquesta confiança es pot reforçar promovent l'intercanvi de rols entre el professorat que està compartint docència. Distribuïnt esforços formatius (experts en diversos temes) s'uneixen resultats. **La DC permet distribuir el lideratge segons l'expertesa dels docents en els temes que es treballen i alhora reduir el temps de coordinació.**

Com aprenem a fer docència compartida?

De fer DC se n'aprèn fent-ne, planificant conjuntament, treballant junts a l'aula i desenvolupant confiança mútua. Se n'aprèn analitzant i comentant les sessions per anar millorant la complementarietat, aprofitant el potencial i les diverses capacitats i habilitats de cada docent.

Dubtes i reptes

Com dèiem, iniciar pràctiques d'aquest estil no sempre és fàcil i al llarg del procés hi poden aparèixer dubtes, preguntes o confusions,

EN LA PRÀCTICA

Coordinació de l'equip docent

P

La confiança i la corresponsabilitat són els punts clau per practicar la docència compartida

EN LA PRÀCTICA

De fer DC se n'aprèn fent-ne, planificant conjuntament, treballant junts a l'aula i desenvolupant confiança mútua

algunes de les quals comentem a continuació:

- > «Realitzar DC implica molts recursos temporals de docents. Els centres que no tenen prou hores no en poden fer.»
Si s'organitzen bé els horaris i els recursos humans, practicar la docència compartida no ha d'implicar més hores ni més docents, perquè amb els que hi ha habitualment als centres ja es pot dur a la pràctica. A l'apartat «Fem una DC sostenible» parlem amb més detall sobre aquest tema i hi aportem algunes propostes organitzatives que alguns centres estan duent a la pràctica.
- > «Nosaltres fem desdoblaments i això permet tenir un grup reduït d'alumnes amb un sol docent. És una bona estratègia per atendre la diversitat i no cal fer DC.»

No és el mateix fer desdoblaments que fer DC. En el cas dels desdoblaments no és necessari fer un canvi en el tipus d'activitats que es duguin a terme. Per aquest motiu, moltes vegades es tendeix a reproduir la metodologia que es realitza en gran grup, i això no implica millorar la participació de l'alumnat. A més a més, en els desdoblaments tampoc no es comparteix

el procés d'ensenyament-aprenentatge dins l'aula, que és un element clau que aporta la DC en l'aprenentatge entre iguals i en l'observació de les estratègies i dels recursos que utilitzen els altres docents.

- > «Per fer la DC hi ha d'haver una bona relació entre els docents. Si no és així, val més no practicar-la.»

Les habilitats per realitzar DC es poden aprendre fent-ne, tal com s'ha d'aprendre a gestionar de manera positiva les relacions amb els altres docents. Igual com un metge no diria que no pot treballar amb l'anestesiista perquè no tenen una bona relació, un docent ha d'aprendre i desenvolupar les capacitats i les competències necessàries per poder cooperar amb els seus companys i companyes. Cal construir una cultura de col·laboració i professionalitat en el centre i crear espais de revisió i de millora respecte a la col·laboració, les comunicacions i el clima de treball.

- > «Fer DC implica molta feina de coordinació fora de l'aula, i això demana molt de temps que no tenim.»

La coordinació forma part de la professió docent i cal atorgar-li el temps que requereix. També hem de dir que, quan es fa DC, els docents veuen alleugerida la feina de preparació de forma progressiva, perquè poden distribuir-se alguns aspectes del currículum, repartir-se els materials que han de preparar o els treballs que han de corregir.

- > «Alguns docents mostren certa resistència a compartir l'aula amb un altre company o companya per inseguretat o per por de sentir-se jutjats.»

Tots estem aprenent i, per tant, ens equivoquem i revisem el que fem. Cal crear un clima de confiança i de suport mutu, evitant jutjar la companya o el company. De forma gradual anirem creant aquesta confiança, podrem anar comentant els dubtes que tenim i fer propostes concretes de millora amb acompanyament i suport. Els canvis de rols en les diferents situacions de DC poden alleugerir aquesta inseguretat.

- > «Si fem DC, i per tant realitzem els suports dins l'aula, l'alumne amb necessitats educatives especials no pot rebre una atenció adient.»

La DC es fa també perquè tot l'alumnat, siguin quines siguin les seves necessitats, pugui ser més ben atès. Aquest és el repte per avançar cap a una autèntica educació inclusiva. Quan som dos docents hem de donar suport personalitzat als infants que ho necessitin, per tal que puguin participar i aprendre el màxim possible dins les activitats que es duguin a terme.

La docència compartida i l'organització dels recursos

Per tal d'organitzar una escola de forma òptima on es pugui atendre tot l'alumnat de manera més efectiva, cal organitzar

els recursos (humans i funcionals) de tal manera que arribin a tots els nois i noies del centre. L'organització del temps i de l'horari dels docents és un element clau, ja que pot afavorir o dificultar la DC en les diferents fases de planificació, execució i avaluació que es duguin a terme. És necessari, doncs, aglutinar hores dels ensenyants de manera que es puguin anar creant parelles entre els que tinguin més hores compartides amb un grup. Això afavoreix el coneixement mutu, la coordinació entre ells i més coneixement de l'alumnat i de la matèria.

Les escoles que duen a terme pràctiques de DC a les seves aules utilitzen estratègies diferents a l'hora d'organitzar els horaris. A continuació en citem algunes:

- > Repercutir en el seu cicle les hores dels tutors i les tutores que queden lliures quan al seu grup hi ha un especialista, així el tutor pot fer suport i compartir docència als grups paral·lels o del propi cicle. Aquesta organització afavoreix el traspàs d'informació, la coordinació i la confiança entre mestres.

És necessari, doncs, aglutinar hores dels ensenyants de manera que es puguin anar creant parelles entre els que tinguin més hores compartides amb un grup

- > Afavorir el treball conjunt entre alumnes de cursos diferents d'un mateix cicle (per exemple: primer i segon, tercer i quart o cinquè i sisè) amb els docents respectius, junt amb un tercer docent de suport per compartir docència. També constitueix un bon recurs per al treball conjunt entre mestres d'un mateix cicle.
- > Distribuir els recursos humans del centre i les hores de suport en els cicles de forma equitativa, però tenint en compte les necessitats de l'alumnat i dels diferents grups.
- > Evitar que el docent que entri per fer suport i DC hagi d'anar una sola hora a diverses classes. En la mesura del que sigui possible, procurar que a cada classe hi entri un sol docent de suport amb més hores, per facilitar la coordinació del tutor o la tutora amb una sola persona, així com el coneixement del currículum i de l'alumnat d'aquell grup.
- > Flexibilitzar els rols dels diferents docents, de manera que progressivament tots puguin fer suport en una aula o en un cicle (tutors, especialistes, mestres d'educació especial, mestres de l'aula d'acollida, etc.). Això permet que la comissió d'atenció a la diversitat disposi de moltes més hores de suport i pugui distribuir els diversos ensenyants procurant que cada professional, en la mesura del que sigui possible, se situï en un cicle tot integrant-se en el treball del cicle.

- > Utilitzar els diversos espais del centre (passadissos, racons, zones exteriors, etc.) per distribuir grups d'alumnes segons les necessitats de les activitats.
- > Afavorir el moviment dels docents i els canvis de cicle, de manera que la formació interna es realitzi per modelatge.

El treball en equip dels docents que comparteixen l'aula

Per dur a terme pràctiques de DC és indispensable que les docents i els docents disposin de temps i d'espais per treballar conjuntament de manera efectiva, tant a l'hora de compartir la planificació com al llarg de la fase de valoració de les sessions dutes a terme.

Actualment, les eines digitals en línia faciliten molt la coordinació en aquest sentit. En el moment de planificar les ac-

EN LA PRÀCTICA

Coordinació de l'equip docent

P

Petit grup. Tercer de primària

EN LA PRÀCTICA

tivitats i les situacions educatives es pot tenir un document compartit; durant la fase d'execució es poden compartir eines per enregistrar informacions sobre el seguiment i l'avaluació de l'alumnat, fer fotografies, àudios o vídeos de les seves produccions gràfiques, orals o escrites que poden formar part del portafolis de l'alumne; a la fase d'avaluació també es pot tenir graelles o documents on es comparteixin els progressos i les dificultats dels infants i especialment d'aquells que necessitin més suport.

També és interessant planificar i compartir les sessions de DC amb la resta del professorat del centre, explicant el tipus de sessions que es fan a cada classe. Cal que aquestes planificacions, eines i materials es deixin per escrit en els repositoris compartits de la institució, ja que constitueix un material de gran ajuda per als mestres que són nous al centre, per als qui comencen a treballar en DC i per a tots aquells que volen contrastar les seves propostes amb les dels companys i les companyes més experimentats.

HEM PARLAT DE:

- Coordinació de l'equip docent.
- Qualitat educativa.
- Atenció a la diversitat.
- Rols del professorat.

AUTORES

Teresa Huguet Comelles

Assessora
psicopedagògica.
Barcelona
thuguet@xtec.cat

Laia Lázaro Oliveras

Escola Pere Calders.
Polinyà
elazaro@xtec.cat

Fer una DC sostenible

Iniciar pràctiques de DC en un centre no és fàcil i pot no resultar satisfactori en els primers moments. Ja hem dit que és important haver-ho planificat abans, haver compartit els objectius, les activitats que es faran, els criteris d'ajuda, l'avaluació i els materials necessaris. Això requereix un temps que d'entrada mai no es té, però si s'analitza l'organització dels horaris mitjançant una certa distància i amb creativitat es troben maneres molt interessants d'optimitzar-lo. D'altra banda, és molt important que el centre doni suport als professionals que s'impliquen en aquests nous tipus de docència, que els reconegui i els difongui planificant espais i temps de treball al centre.

El centre ha de disposar d'un grup o d'una comissió que guiï aquest procés de canvi, que en reculli els encerts, que n'analitzi els problemes, que hi proposi millores a partir de l'anàlisi, l'observació i la reflexió sobre les pràctiques a les aules.

La comissió d'atenció a la diversitat, de la qual formen part l'equip directiu i tots els docents que hi donen suport, és un bon espai per liderar i sobretot sostenir aquests canvis, promovent espais cíclics de claustre on es posa en comú el camí pel qual s'està transitant a fi d'avançar en la millora de l'ensenyament i de l'atenció a la diversitat. ■

És molt important que el centre doni suport als professionals que s'impliquen en aquests nous tipus de docència

NOTA

* Aquest article, que completa i complementa el publicat en aquest mateix número de la revista i que es titula «Docència compartida a l'aula: Reptes i possibilitats» (Maite Oller, Carme Navas i Judit Carrera Comas, p. 49-54), és producte de la recerca ARMIF coordinada per David Duran i titulada *Docència compartida: com a instrument d'atenció a l'alumnat de primària i com a instrument d'aprenentatge entre mestres* (AGAU, 2015ARMIF00002).

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- DURAN, D.; MIQUEL, E. (2006): «L'aprenentatge entre iguals com a recurs per a l'atenció a la diversitat», a PUJOLÀS, P. (coord.): *Cap a una educació inclusiva*. Vic. Eumo.
- HUGUET, T (2006): *Aprendre junts a l'aula: Una proposta inclusiva*. Barcelona. Graó.
- (2009): «El trabajo colaborativo entre el profesorado como estrategia para la inclusión», a GINÉ, C.; i altres (coord.): *La educación inclusiva: De la exclusión a la plena participación de todo el alumnado*. Barcelona. Horsori, p. 81-94.

Aquest article fou rebut per GUIX. ELEMENTS D'ACCIÓ EDUCATIVA el mes de març de 2018 i acceptat el mes de juny de 2018 per ser-hi publicat.